

УДК 336.14:658

DOI: 10.32342/2074-5362-2018-24-10

А.В. Хомутенко

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ ПРИ ПЛАНУВАННІ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Статтю присвячено обґрунтуванню доцільності врахування інструментів управління вхідними фінансовими потоками при плануванні доходів державного бюджету. Визначено основні інструменти управління, до яких віднесено: податки та їх елементи, дозвільну систему, оренду державного майна, приватизацію. На конкретних прикладах доведено, що у бюджетних планах має знаходити відображення зміна платників податків, бази оподаткування, ставок, пільг, порядку сплати та інших елементів, які впливають на обсяги податкових надходжень до державного бюджету. Аргументовано доцільність включення у плани економічно обґрунтованих розрахунків встановлення плати за дозволи на користування надрами. Доведено важливість порівняння соціальної та економічної ефективності від надання в оренду державного майна та його приватизації. Запропоновано напрями вдосконалення планування доходів державного бюджету України.

Ключові слова: *планування, доходи, державний бюджет, інструменти управління, вхідні фінансові потоки, податки.*

Постановка проблеми. Зростання вимог населення до якості суспільних благ і послуг, які надаються державою, об'єктивно зумовлене суспільним розвитком та вимагає від уповноважених органів державної влади постійного пошуку джерел задоволення таких змінних суспільних інтересів. З цією метою в Україні реалізуються реформи в усіх сферах суспільного життя, включаючи податкову та бюджетну сфери, які й покликані уможливити виконання державою покладених на неї завдань. Водночас, незважаючи на регулярні трансформації вітчизняної фіскальної системи, вона все ще не забезпечує стійкого динамічного інноваційного соціально-економічного розвитку країни. Це, на нашу думку, потребує перегляду підходів до механізму управління вхідними фінансовими потоками державного бюджету України взагалі та його невід'ємної складової – інструментів зокрема. До основних інструментів управління вхідними фінансовими потоками державного бюджету належать: податки (збори, обов'язкові платежі) та їх елементи, приватизація, дозвільна система тощо. Порядок їх застосування визначається як у короткострокових, так і у довгострокових бюджетних планах. Саме тому актуалізується необхідність дослідження особливостей використання зазначених інструментів управління вхідними потоками державного бюджету під час реалізації функції планування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування державного бюджету була предметом досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких Ш. Бланкарт, Дж. Б'юкенен, О. Василик,

Л. Дробозіна, І. Запатріна, І. Луніна, В. Опарін, Дж. Стігліц, Ч. Тібу, В. Федосов, М. Ходорович, Дж. Хікс, І. Чугунов та ін. Безпосередньо плануванню доходів державного бюджету та їх окремим складовим присвятили праці О. Зварич, Г.Р. Едвардс, Тад Д. Калабрес, Г. Котіна, Дениел В. Уільямс, Ю. Радіонов, Ю. Сибірянська, С. Шаповал, В. Щербіна та ін. Віддаючи належне науковому доробку зазначених вчених, вважаємо, що планування доходів державного бюджету має розглядатися не лише як окремий процес, а і як функція управління державними фінансами. Такий підхід зумовлює необхідність дослідження інструментів управління державним бюджетом, які слід враховувати при реалізації функції планування.

Метою дослідження є актуалізація застосування інструментів управління вхідними фінансовими потоками при плануванні доходів державного бюджету України.

Виклад основного матеріалу. Економічна нестабільність і соціальні невдоволення ставлять перед уповноваженими суб'єктами управління завдання із забезпечення інвестиційної привабливості та активізації підприємницької діяльності, підвищення рівня державних соціальних гарантій і зменшення соціальної нерівності в суспільстві, збереження економічної безпеки та фінансової стабільності в державі. Наразі в Україні це досягається за рахунок використання здебільшого податкових інструментів, що обумовлює необхідність підвищення ефективності функціонування податкової системи, в тому числі й за рахунок науково обґрунтованого державного планування.

Найбільші трансформації у зазначеному напрямі за останні роки відбувалися у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України у 2010 р. та Закону, яким внесено до нього зміни, від 28.12.2014 р. Проведені податкові реформи супроводжувалися ґрунтовними прогнозними розрахунками рівня їх впливу як на соціально-економічне та екологічне становище в країні, так і на відповідні вхідні фінансові потоки державного бюджету. Так, у Пояснювальній записці до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України (щодо податкової реформи)» від 22.12.2014 р. визначено, що реалізація положень нормативно-правового акту дозволить додатково залучити до бюджету близько 40 млрд грн. [1]. А у Пояснювальній записці до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» з урахуванням запропонованих податкових змін здійснено прогнозування надходжень до бюджету кожного окремого податку. Наприклад, обсяг податку на прибуток спрогнозовано отримати у сумі 37120 млн грн, а ПДВ – 156108 млн грн. [2]. Таким чином, на етапі короткострокового бюджетного планування розраховуються обсяги фінансових потоків, що надходять до державного бюджету у вигляді податкових платежів. Відповідні прогнози здійснюються на підставі затверджених методичних вказівок, зокрема 31.08.2004 р. було видано Наказ, яким регламентовано порядок здійснення «прогнозних розрахунків надходжень податку на додану вартість до Державного бюджету України» [3].

Проведене дослідження інституційного забезпечення прогнозування податкових надходжень до державного бюджету показало, що у цій сфері затверджено ряд нормативно-правових актів, повний текст яких відсутній у публічному доступі. Натомість у рішенні Рахункової палати «Про результа-

ти аналізу обґрунтованості планування (прогнозування) надходжень акцизного податку до державного бюджету» від 13.09.2017 р. йдеться про Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2010 р. № 1646 «Про методики прогнозування показників надходжень до бюджету». Стосовно таких методик контролюючий орган зазначає, що окремі їх положення протирічать нормам Податкового кодексу України, вони містять застарілі відомості, а в частині прогнозування не враховують усі можливі фактори впливу на обсяги податкових надходжень до державного бюджету [4]. Не можемо не погодитися з тим, що надзвичайно важливим є врахування якомога більшої кількості чинників, які здійснюють вплив на обсяги надходжень того чи іншого податку до бюджету. Як було відзначено раніше, до таких чинників належать зміни елементів податків, а саме: платників, об'єкта, бази, ставки, пільги, податкового (звітного) періоду та ін. Наприклад, з 1.01.2015 р. вступила в дію норма Закону, відповідно до якої обов'язковій реєстрації ПДВ підлягають суб'єкти, у яких загальна сума операцій за останні дванадцять календарних місяців замість раніше діючих 300 тис. грн встановлена у розмірі 1 млн грн [5]. Звичайно, це вплинуло на кількість платників, яка у 2015 р. порівняно з 2014 р. зменшилась на 6%, натомість вже у 2016 р. цей показник збільшився та майже сягнув рівня 2014 р. [6]. Водночас при врахуванні такого чинника, як кількість платників податку необхідно зважати й на якісні показники, тобто обсяги оподаткованих операцій, адже може скластися ситуація, за якої зміна кількості платників податку не матиме суттєвого впливу на обсяги його надходжень. Наприклад, майже 60% надходжень податку на прибуток сплачується великими платниками, тобто зменшення кількості дрібних підприємств – платників податку суттєво не відобразиться на таких доходах державного бюджету України [7, с. 7]. Разом із тим, якщо вони перейдуть на спрощену систему – зростуть надходження від єдиного податку до місцевих бюджетів. Це й необхідно врахувати при здійсненні державного фінансового планування взагалі та бюджетного зокрема.

Розширення кола об'єктів та зміна бази оподаткування також є чинниками, які мають бути враховані при прогнозуванні надходжень окремих податків. Так, з 2015 р. об'єктом оподаткування акцизним податком стали операції з оптового постачання електроенергії, що відобразилось у прогнозах обсягів надходжень цього податку до бюджету. Водночас, у Пояснювальній записці до Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» вплив цього фактора не було відображено. Натомість, зазначено, що за рахунок підвищення ставок очікується додатково отримати акцизного податку у сумі 6 млрд грн [2].

Зазначимо, що збільшення обсягів податкових пільг, які виступають основним інструментом поживлення підприємницької активності, негативно позначається на обсягах надходжень податків до бюджету. Саме тому цей фактор має враховуватися при прогнозуванні обсягів податкових надходжень. Наприклад, у Пояснювальній записці до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» визначено прогноз «зниження податкового навантаження на громадян, за рахунок надання податкової соціальної пільги ... у сумі 2,6 млрд грн» [8]. Тобто це спрогнозований об-

сяг коштів, який недоотримає державний бюджет України у 2018 р. від податку на доходи фізичних осіб. Аналогічні відомості мали бути визначені й з інших податків. Водночас у бюджетному плані не визначено, як пільги з ПДВ або з податку на прибуток підприємств вплинуть на їх надходження до державного бюджету.

Навіть такі елементи, як податковий період та порядок сплати податку можуть впливати на обсяги його надходжень та використовуватися як інструменти управління. Так, з податку на прибуток підприємств у 2013–2015 рр. було встановлено річний податковий період та щомісячні авансові платежі, що вплинуло на обсяги переplat цього податку до бюджету (станом на 1.01.2017 р. вони склали 21 млрд грн, тобто 60% надходжень податку на прибуток) [7, с. 17].

Таким чином, дослідження показало, що будь-які зміни елементів податків можуть здійснити вплив на обсяги податкових надходжень, що й має бути закладено у податкове планування. Однак поряд з цими чинниками необхідно враховувати й інші, зокрема, очікувані макроекономічні показники розвитку країни та тенденції на світових ринках (табл. 1).

Таблиця 1

Чинники впливу на прогностичні значення надходжень до державного бюджету основних бюджетотворюючих податків складено автором за даними [9; 10; 11]

Вид податку	Чинник впливу	
	Ендогенні	Екзогенні
Податок на додану вартість	<ul style="list-style-type: none"> – обсяг ВВП; – показники кінцевих споживчих витрат; – динаміка роздрібного товарообороту підприємств; – обсяг реалізації послуг населенню; – зміни кон'юнктури валової доданої вартості за видами економічної діяльності; – рівень інфляції; – оборот роздрібною торгівлі; – індекс цін виробників; – індекс споживчих цін; – платоспроможність населення; – обсяги імпорту та експорту товарів (послуг, робіт) 	<ul style="list-style-type: none"> – тарифні квоти; – економічна кон'юнктура; – рівень світової конкуренції; – економічний розвиток основних торговельних партнерів; – зовнішньоторговельна ситуація; – географічна структура експорту та імпорту; – політика ВТО; – укладені міжнародні угоди
Акцизний податок	<ul style="list-style-type: none"> – обсяги імпорту підакцизних товарів; – обсяги виробництва підакцизних товарів; – оборот роздрібною торгівлі підакцизними товарами; – індекс споживчих цін на підакцизні товари; – обсяги споживання підакцизних товарів; – валютний курс 	
Мито	<ul style="list-style-type: none"> – обсяги експорту та імпорту товарів; – темпи зростання виробництва в окремих галузях економіки; – рівень інфляції; – валютний курс 	

Вид податку	Чинник впливу	
	Ендогенні	Екзогенні
Податок на доходи фізичних осіб	<ul style="list-style-type: none"> – обсяг ВВП; – витрати на оплату праці; – обсяг грошового забезпечення військовослужбовців; – рівень легалізації виплати заробітної плати; – рівень мінімальної заробітної плати; – рівень прожиткового мінімуму на одну працездатну особу; – рівень реальної заробітної плати; – рівень податкового навантаження; – обсяг депозитів; – рівень безробіття; – кількість самозайнятих осіб; – рівень відтоку/припливу економічно активного населення 	<ul style="list-style-type: none"> – тенденції на світових ринках праці
Податок на прибуток підприємств	<ul style="list-style-type: none"> – обсяг ВВП; – обсяг продукції, випущеної за галузями економіки; – індекс цін виробників; – рівень інфляції; – обсяг капітальних інвестицій; – обсяг прямих іноземних інвестицій; – величина собівартості продукції; – фінансовий результат (величина прибутку / збитку підприємств); – ставки відсотків за депозитами та кредитами; – валове нагромадження основного капіталу 	<ul style="list-style-type: none"> – рівень світових цін; – цінова кон'юнктура на світових ринках

Зазначені вище чинники впливу можуть використовуватися як при короткостроковому, так і при довгостроковому прогнозуванні надходжень податків до державного бюджету. Так, при складанні прогнозу податкових надходжень на 2018–2020 рр. були враховані основні макропоказники економічного і соціального розвитку України (ВВП, індекс споживчих цін, прибуток підприємств, фонд оплати праці тощо) та зміни окремих елементів податків, зокрема ставок з акцизного податку [12]. Водночас складений Урядом прогноз не розкриває порядок прогнозування та чинники, які були закладені у прогноз надходжень кожного окремого податку.

Оскільки суб'єктом безпосереднього оперативного управління вхідними фінансовими потоками державного бюджету у вигляді податків (зборів, обов'язкових платежів) є Державна фіскальна служба України (далі – ДФС), на цей орган відповідно до ст. 19⁻².1.3 Податкового кодексу України покладаються функції з прогнозування та аналізу надходжень податкових платежів до бюджету і встановлення джерел формування таких фінансових потоків [13]. З метою виконання таких функцій ДФС видала Наказ «Про організацію діяльності Державної фіскальної служби України із прогнозування та забезпечення надходжень платежів» від 11.11.2014 р. № 262, яким затверджено Методичні рекомендації щодо визначення прогнозу надходжень

та індикативних показників надходжень податків, зборів (платежів) [14]. Фахівці Рахункової палати відзначають, що затверджені методичні рекомендації містять недоліки, зокрема в частині прогнозування надходжень рентної плати за користування радіочастотним ресурсом. Таким чином, нормативно-правове забезпечення податкового прогнозування надходжень податків (зборів, внесків) до державного бюджету України, що закладається у бюджетний план, потребує якісного удосконалення та забезпечення його відкритості для громадськості.

Слід зауважити, що на підставі планових показників податкових надходжень до державного бюджету України ДФС встановлює індикативні показники для своїх структурних підрозділів. Так, перевірка Рахунковою палатою «Міжрегіонального головного управління ДФС – Центрального офісу з обслуговування великих платників в частині планування та дієвості контролю за повнотою нарахування і своєчасністю сплати податкових надходжень до державного бюджету» показала, що індикативні показники, які доводились до спеціалізованих державних податкових інспекцій, не формувалися за окремими податковими платежами, алгоритм визначення прогнозних показників не дотримувався, а також окремі індикатори були необ'єктивні та коригувалися під час або ж і по завершенні планового періоду [15]. Усе це, на нашу думку, обумовлене недосконалим законодавством у цій сфері та безвідповідальним ставленням до своїх обов'язків уповноважених суб'єктів. Крім того, вважаємо, що неточність прогнозних даних є наслідком використання способів та прийомів, які не дозволяють виробити надійні прогнози. Відповідно до даних Вищого органу фінансового контролю у 2010–2016 рр. «Мінфін не здійснював економіко-математичного моделювання», зокрема в частині «можливого впливу запропонованих змін ставок акцизного податку (як правило, підвищення цих ставок) на обсяги споживання підакцизних товарів (продукції), а отже, й на обсяги їх виробництва, імпорту і реалізації, що безпосередньо впливають на надходження акцизного податку до державного бюджету» [16]. Такі методологічні недоліки призводять до невиконання планових показників з податкових надходжень, а «непрогнозованість у середньо- та довгостроковій перспективі змін у податковій сфері» [16] – до збільшення рівня тіньової економіки. Наприклад, «за оцінкою аудиторів Рахункової палати, недонадходження до бюджету акцизного податку тільки з пива, тютюнових виробів та вин натуральних становили близько 15 млрд грн» [16].

Таким чином, проведене дослідження показало, що прогнозування використовується як основний метод планування податкових надходжень до державного бюджету, який являє собою сукупність певних способів та прийомів. Проведене Г.М. Котіною дисертаційне дослідження, присвячене прогнозуванню податкових надходжень до бюджету, показало, що «найбільш точний рівень очікуваних надходжень податків до бюджету можна отримати, застосовуючи прогнози, розроблені за факторною моделлю, побудованою на основі багатовимірного ранжирування, та на основі експоненційного згладжування» [17, с. 15–16]. При цьому трохи нижче дисертант наголошує на необхідності «прогнозування податкових надходжень бюджету на основі застосування комплексного підходу» [17, с. 16]. «Комбіноване прогнозу-

вання» пропонує використовувати і Ю.В. Сибірянська [10, с. 83]. Деніел В. Уільямс та Тад Д. Калабрес досліджують методи, які використовують у сучасній практиці бюджетного прогнозування розвинуті країни світу [18]. А О.В. Зварич у монографії «Податкові надходження: методологія прогнозування» пропонує власне бачення порядку прогнозування основних бюджетотворюючих податків [19]. Вважаємо, що такі наукові здобутки можуть бути використані під час формування методичних рекомендацій з прогнозування обсягу надходжень податків (зборів, внесків) до державного бюджету.

До фінансових потоків державного бюджету, які хоча й складають порівняно з податками (зборами, обов'язковими платежами) незначну питому вагу (до 10% [20]), належать надходження від власності та підприємницької діяльності. Тобто держава як власник або співвласник підприємств отримує за результатами їх ефективної господарської діяльності прибуток, що й має знайти відображення у відповідних бюджетних планах. Так, у Розпорядженні КМУ «Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік» не визначено ні обсяги, ні джерела отримання таких коштів [21], Аналогічний недолік міститься і в пояснювальних записках до державного бюджету на 2015–2018 рр. [2; 8]. Обсяги планових надходжень від власності та підприємницької діяльності визначені лише в додатках до Законів України про державний бюджет на відповідний рік. На нашу думку, це є свідченням або недбалого, або умисного нехтування одним із джерел отримання регулярних надходжень до державного бюджету. Натомість навіть бюджетне планування цієї статті з ґрунтовним аналізом наявної державної власності та оцінкою ефективності управління нею привело б до необхідності проведення економічно обґрунтованої, а не політично мотивованої державної політики у цьому напрямі. Попри існування думки, що держава не може бути ефективним управлінцем, зазначимо, що рентабельність підприємства аж ніяк не залежить від форми власності, а є результативним показником ефективності управління. Саме тому держава як зацікавлений в отриманні прибутків власник має формувати змістовні плани джерел їх отримання та управлінських дій, які для цього будуть виконуватися.

Оскільки дозвільна система є одним із інструментів управління державними фінансами, що використовується в тому числі й з метою наповнення бюджету, під час складання короткострокових бюджетних планів Уряд окремо приділяє увагу надходженням у вигляді збору за видачу спеціальних дозволів на користування надрами та коштів від продажу таких дозволів. Так, у 2018 р. за рахунок використання такого інструмента планується отримати 600 млн грн. Для України корисні копалини за умови усунення корупційних схем можуть бути вагомим джерелом поповнення бюджету, адже за оцінками вчених, запаси, зокрема, вугілля становлять – 7,5%, залізних руд – 15%, марганцевих – 42,8% від світових [22]. Таким чином, довгострокове та середньострокове бюджетне планування забезпечить можливість перспективного врахування цього джерела з метою наповнення бюджету платою за відповідні дозволи та рентною платою за використання таких природних ресурсів.

До інструментів управління, за рахунок якого наповнюється державний бюджет, належать також адміністративні збори. У Пояснювальній за-

писці до Закону України «Про державний бюджет на 2018 рік» визначено лише фактори, що враховувалися при прогнозуванні надходжень «коштів, отриманих за вчинення консульських дій». Звичайно, рівень виконання заходів з паспортизації громадян України, кількість вчинених дій, інтенсивність зовнішньополітичної ситуації вплинуть на обсяги надходжень коштів до державного бюджету. Водночас не зрозуміло, чому 871,8 млн грн підлягають додатковому поясненню, а «надходження від орендної плати за користування цілісним майновим комплексом та іншим державним майном» у сумі 1 млрд грн – ні. Відзначимо, що оренда державного майна також може бути дієвим інструментом стабільного наповнення державного бюджету. Однак для цього необхідно встановити економічно обґрунтований розмір орендної плати. Крім того, вважаємо, що ефект від використання інструмента управління «оренда державного майна» необхідно порівнювати з ефектом від застосування інструмента «приватизація». З цією метою прогнозні значення надходжень від надання в оренду державного майна у довгостроковій перспективі слід порівнювати з імовірними надходженнями від його приватизації. При цьому надзвичайно важливо врахувати й суспільну користь здійснених заходів та значення кожного окремого державного підприємства, щоб у майбутньому уникнути інсинуацій та маніпуляцій з боку їх приватних власників – монополістів (на кшталт ВАТ «Дніпроазот», яке у 1996 р. було приватизоване [23], у 2017 р. отримало чистий прибуток у розмірі 7,3 млрд грн [24], а у середині 2018 р. після спланованої провокації підняло ціну на рідкий хлор у п'ять разів [25]). Порівняння економічних та соціальних ефектів у перспективі дозволить прийняти правильне управлінське рішення.

Таким чином, відсутність концептуальних засад бюджетного планування в Україні та наявність численних проблем у цій сфері (інституційного, методичного, інформаційно-комунікаційного характеру [26]) призводить до неадекватності вироблених прогнозів та до ненадійності складених планів доходів державного бюджету.

Висновки. Підсумовуючи результати проведеного дослідження зазначимо, що надзвичайно важливо при плануванні доходів державного бюджету України врахувати інструменти управління вхідними фінансовими потоками. Разом із тим це стає можливим за умови:

- затвердження методичних рекомендацій, які регламентуватимуть порядок і методи планування та визначатимуть відповідальних осіб, що сприятиме формуванню нормативно-правових та організаційно-методичних засад реалізації цієї функції управління державним бюджетом;
- формування інформаційно-комунікаційного забезпечення між суб'єктами управління державним бюджетом, що уможливить обмін інформацією та сприятиме підвищенню точності планування;
- уніфікації підходів до прогнозування бюджетних індикаторів, яка слугуватиме отриманню результативних показників на перспективу;
- урахування якомога більшої кількості факторів впливу та використання при прогнозуванні бюджетних показників комплексу оптимальних способів і прийомів, що дозволить підвищити рівень надійності прогнозних розрахунків;

– проведення оцінювання ефективності застосування того чи іншого інструмента управління, що дасть можливість збалансувати бюджет, оптимізувати державні запозичення та зменшити величину державного боргу.

Практичне впровадження зазначених пропозицій сприятиме формуванню комплексних засад планування доходів державного бюджету, спрямованого на забезпечення стійкості вітчизняної бюджетної системи. Однак паралельно необхідно вдосконалювати планування видатків державного бюджету України, що й буде напрямом подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел

1. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України (щодо податкової реформи)» від 22.12.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53072

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2015 рік» від 22.12.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52941

3. Наказ Міністерства фінансів, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції, Державної податкової адміністрації та Державної митної служби «Про затвердження методики прогнозування податку на додану вартість» від № 545/315/502/637 від 31.08.2004 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1202-04>

4. Рішення Рахункової палати «Про результати аналізу обґрунтованості планування (прогнозування) надходжень акцизного податку до державного бюджету» від 13.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-rezultati-analizu-obgruntovanosti-planuvannja-prognozuva-doc327287.html>

5. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» № 71-VIII від 28.12.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-19/paran2#n2>

6. Лист ДФС «Про розгляд запиту на отримання публічної інформації від 11.09.2017 року» № 12053 від 15.09.2017 року

7. Сибірянська Ю. Податок на прибуток підприємств в Україні у 2011–2016 роках [Електронний ресурс]. / Ю. Сибірянська, П. Пірникоза // *Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України*, 2017. – Режим доступу: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/feao_podatok_na_prybutok_a5_02.pdf

8. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2018 рік» від 15.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62551

9. Свердан М.М. Податкові надходження бюджету: аналіз та прогнозування [Електронний ресурс]. / М.М. Свердан, О.В. Корзаченко // *I Міжнародна науково-практична конференція «Фінансовий механізм рішення глобальних проблем: предотвращение экономических кризисов» (22–23 марта 2012 г.)* – Режим доступу: http://www.confcontact.com/20120322/7_sverdan.php

10. Сибірянська Ю.В. Інноваційні підходи до прогнозування і планування доходів бюджету / Ю.В. Сибірянська, Г.М. Котіна // *Фінанси України*. – 2011. – № 2. – С. 72–85.

11. Зварич О.В. Середньострокове прогнозування доходів бюджету та їх взаємозв'язок з макроекономічними показниками / О.В. Зварич // *Фінанси України*. – 2011. – № 8. – С. 59–75

12. Постанова КМУ «Про схвалення прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2019–2021 роки» № 546 від 11.07.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-prognozu-ekonomichnogo-i-socialnogo-rozvitku-ukrayini-na-20192021-roki>

13. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

14. Листування між Рахунковою палатою, Мінфіном та ДФС, 2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16750625/22418.pdf?subportal=main>

15. Рішення Рахункової палати «Звіт про результати перевірки Міжрегіонального головного управління ДФС – Центрального офісу з обслуговування великих платників в частині планування та дієвості контролю за повнотою нарахування і своєчасністю сплати податкових надходжень до державного бюджету» № 6-5 від 13.10.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16747007/Zvit_6-5.pdf

16. Рішення Рахункової палати «Про результати аналізу обґрунтованості планування (прогнозування) надходжень акцизного податку до державного бюджету» № 18-6 від 13.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-rezultati-analizu-obgruntovanosti-planuvannja-prognozuva-doc327287.html>

17. Котіна Г.М. Прогнозування податкових надходжень до бюджету: дис. ... канд. екон. наук: спеціальність 08.00.08 / Г.М. Котіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:3XXrERYzGj:kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.04/2011/Kotina.doc+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua>

18. Williams D. W. The status of budget forecasting / D. W. Williams, T. D. Calabrese // *Journal of Public and Nonprofit Affairs*, 2 (2). – 2016. – С. 127–160. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.jpna.org/index.php/jpna/article/download/.../55>

19. Податкові надходження: методологія прогнозування : монографія / О.В. Зварич. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. – 444 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/.../Zvarych_podatkovi_nadkhodzhennia%20.pdf

20. Офіційний веб-сайт Державної казначейської служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=353931>

21. Розпорядження КМУ «Про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік» № 275-р від 3.04.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR170275.html

22. Стан запасів родовищ корисних копалин України / Офіційний сайт Державного науково-виробничого підприємства «Геоінформ України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geoinf.kiev.ua/stan-zapasiv-rodovysheh-korysnykh-kopalyn-ukrayiny/>

23. Постанова КМУ «Про затвердження переліку підприємств, які приватизуються за індивідуальними планами» № 684 від 27.06.1996 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/684-96-%D0%BF>

24. Днепрзот увеличил прибыль в 10,5 раз, 26.04.2018 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://enkorr.com.ua/a/news/Dneprazot_uvelichil_pribil_v_105_raz/232192

25. Днепрзот поднял цену на хлор в 5 раз: коммунальщики говорят – тарифы на воду вырастут, 20.07.2018 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ru/rubric-regions/2502861-dneprazot-podnal-senu-na-hlor-v-5-raz-kommunalsiki-govorot-tarify-na-vodu-vyrastut.html>

26. Щербіна В.В. Модель підвищення ефективності макроекономічного прогнозування та планування доходів державного бюджету України / В.В. Щербіна // Академічний огляд. – 2017. – № 1 (46) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://acadrev.duan.edu.ua/images/stories/files/2017-1/6.pdf>

References

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), Explanatory note to the draft Law of Ukraine “On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Laws of Ukraine (Regarding Tax Reform)”, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53072 (Accessed 20 August 2018).

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), Explanatory note to the draft Law of Ukraine “On the State Budget of Ukraine for 2015”, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52941 (Accessed 20 August 2018).

3. The Ministry of Finance, the Ministry of Economy and European Integration, the State Tax Administration and the State Customs Service (2004), Order “On approval of the methodology of forecasting value added tax”, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1202-04> (Accessed 20 August 2018).

4. The Accounting Chamber (2017), **Decision “On the Results of the Analysis of the Reasonableness of Planning (Forecasting) the Income of the Excise Tax to the State Budget”**, available at: <http://document.ua/pro-rezultati-analizu-obgruntovanosti-planuvannja-prognozuva-doc327287.html> (Accessed 20 August 2018).

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine “On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Legislative Acts of Ukraine on Tax Reform”, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/71-19/paran2#n2> (Accessed 20 August 2018).

6. The State Fiscal Service (2017), The Letter “On Consideration of Request for Public Information of 11.09.217”.

7. Sibiryanska Y., Pernikoza P. (2017), *Podatok na prybutok pidpriemstv v Ukraini u 2011-2016 rokakh* [Corporate Income Tax in Ukraine in 2011-2016],

Office for Financial and Economic Analysis in the Verkhovna Rada of Ukraine, available at: https://feao.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/feao_podatok_na_prybutok_a5_02.pdf (Accessed 20 August 2018).

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), Explanatory note to the draft Law of Ukraine “On the State Budget of Ukraine for 2018”, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62551 (Accessed 20 August 2018).

9. Sverdan M.M., Korzachenko A.V. (2012), *Podatkovi nadkhodzhennia biudzhetu: analiz ta prohnozuvannia* [Tax Budget Receipts: Analysis and Forecasting], I International Scientific and Practical Conference “Financial Mechanism for Solving Global Problems: Preventing Economic Crisis”, available at: http://www.confcontact.com/20120322/7_sverdan.php (Accessed 20 August 2018).

10. Sibirianska Yu.V., Kotina G.M. (2011), *Innovatsiini pidkhody do prohnozuvannia i planuvannia dokhodiv biudzhetu* [Innovative approaches to forecasting and planning of budget revenues], *Finances of Ukraine*, no 2, pp. 72-85.

11. Zvarych O.V. (2011), *Serednostrokovove prohnozuvannia dokhodiv biudzhetu ta yikh vzaiemozviazok z makroekonomichnymy pokaznykamy*. [Medium-term forecasting of budget revenues and their correlation with macroeconomic indicators], *Finances of Ukraine*, no. 8, pp. 59-75

12. Cabinet of Ministers of Ukraine (2018), Decree “On approval of the forecast of economic and social development of Ukraine for 2019-2021 years”, available at: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-prognozu-ekonomichno-go-i-socialnogo-rozvitku-ukrayini-na-20192021-roki> (Accessed 20 August 2018).

13. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), *The Tax Code of Ukraine*, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 20 August 2018).

14. Correspondence between the Accounting Chamber, the Ministry of Finance of Ukraine and the State Fiscal Service of Ukraine (2016), available at: <http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16750625/22418.pdf?subportal=main> (Accessed 20 August 2018).

15. The Accounting Chamber (2015), Decision “Report on the results of the audit of the State Fiscal Service Interregional Head Office - Central Office for Servicing Large Payers in terms of planning and effectiveness of monitoring the completeness of accrual and timely payment of tax revenues to the state budget”, available at: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16747007/Zvit_6-5.pdf (Accessed 20 August 2018).

16. The Accounting Chamber (2017), Decision “On the Results of the Analysis of the Reasonableness of Planning (Forecasting) Income from the Excise Tax to the State Budget”, available at: <http://document.ua/pro-rezultati-analizu-obgruntovanosti-planuvannja-prognozuva-doc327287.html> (Accessed 20 August 2018).

17. Kotina G.M. (2011), *Prohnozuvannia podatkovykh nadkhodzen do biudzhetu* Diss. kand. ekonom. nauk [Prediction of tax revenues in the specialty. Candidate of Science diss.], Kyiv, 24 p., available at: <http://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.04/2011/Kotina.doc> (Accessed 20 August 2018).

18. Williams D.W., Calabrese T.D. (2016), The status of budget forecasting. *Journal of Public and Nonprofit Affairs*, 2(2), pp. 127-160, available at: <https://www.jpna.org/index.php/jpna/article/download/.../55> (Accessed 20 August 2018).

19. Zvarych O.V. (2013), *Podatkovi nadkhodzhennia: metodolohiia prohnouzuвання : monohrafiia* [Tax revenues: forecasting methodology: monograph], Kiev. nats trad.-ekon. un-t, 444 p., available at: ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/.../Zvarych_podatkovi_nadkhodzhennia%20.pdf (Accessed 20 August 2018).
20. Official website of the State Treasury Service of Ukraine, available at: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=353931> (Accessed 20 August 2018).
21. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Order “On approval of the medium-term plan of the Government’s priority actions by 2020 and the plan of the Government’s priority actions for 2017”, available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KR170275.html (Accessed 20 August 2018).
22. Status of mineral deposits in Ukraine (2017), Official website of the State Research and Production Enterprise «Geoinform Ukraine» available at: <http://geoinf.kiev.ua/stan-zapasyv-rodovyshch-korysnykh-kopalyn-ukrayiny/> (Accessed 20 August 2018).
23. Cabinet of Ministers of Ukraine (1996), Decree “On Approval of the List of Enterprises Privatized by Individual Plans”, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/684-96-%D0%BF> (Accessed 20 August 2018).
24. Dniprozot increased profits by 10.5 times (2018), available at: http://enkor.com.ua/a/news/Dneprazot_uvelichil_pribil_v_105_raz/232192 (Accessed 20 August 2018).
25. Dniprazot raised the price of chlorine by 5 times: utilities say - water tariffs will rise (2018), available at: <https://www.ukrinform.ru/rubric-regions/2502861-dneprazot-podnal-cenu-na-hlor-v-5-raz-kommunalsiki-govoratarify-na-voduyvyrastut.html> (Accessed 20 August 2018).
26. Shcherbina V.V. (2017), *Model pidvyshchennia efektyvnosti makroekonomichnoho prohnouzuвання ta planuvannia dokhodiv derzhavnoho biudzhetu Ukrainy* [Model for increasing the efficiency of macroeconomic forecasting and planning of revenues of the state budget of Ukraine], Academic Review, no 1 (46), available at: <http://acadrev.duan.edu.ua/images/stories/files/2017-1/6.pdf> (Accessed 20 August 2018).

Статья посвящена обоснованию целесообразности применения инструментов управления входящими финансовыми потоками при планировании доходов государственного бюджета. Определены основные инструменты управления, к которым отнесены: налоги и их элементы, разрешительная система, аренда государственного имущества, приватизация. На конкретных примерах доказано, что в бюджетных планах должны находить отражение изменения налогоплательщиков, базы, ставок, льгот, порядка уплаты и других элементов, влияющих на объемы налоговых поступлений в государственный бюджет. Аргументирована целесообразность включения в планы экономически обоснованных расчетов установления платы за разрешения на пользование недрами. Доказана важность сравнения социальной и экономической эффективности от предоставления в аренду государственного имущества и его приватизации. Предложены направления совершенствования планирования доходов государственного бюджета Украины.

Ключевые слова: планирование, доходы, государственный бюджет, инструменты управления, входящие финансовые потоки, налоги.

The article is devoted to the justification of the expediency is taken into account tools for managing the incoming financial flows of the state budget when planning its revenues. The main management tools are identified, which include: taxes and their elements, the licensing system, the lease of state property, privatization. Specific examples show that the budget plans should reflect the changes of taxpayers, base, rates, benefits, payment procedures and other elements that affect the amount of tax revenue to the state budget. The expediency of including in the plans of economically justified calculations of setting fees for permits for the use of subsoil resources is argued. The importance of comparing social and economic efficiency from renting out state property and its privatization is proved important is proved. Directions for improving the planning of revenues of the state budget of Ukraine are proposed.

Key words: *planning, revenues, state budget, management tools, incoming financial flows, taxes.*

Одержано 21.03.2018.